

معرفی کتاب

«روزشمار جنگ ایران و عراق» - جلد ۲۱

روزشمار جنگ ایران و عراق» به جلد ۲۱ رسید. بیست و یکمین جلد از مجموعه کتاب‌های «روزشمار جنگ ایران و عراق» با عنوان «عملیات مسلم بن عقیل: آزادی ارتفاعات سومار و تهدید مندلی - تصویب قطعنامه ۵۲۲» که روزشمار حوادث یکم شهریور تا سی ام مهر سال ۱۳۶۰ را دربر گرفته، به همت علیرضا لطف‌الله‌زادگان تدوین شده است.

این روزشمار در قالب گزارش و اخبار، به دو جنبه عمده نظامی و غیرنظامی شهریور و مهر سال ۱۳۶۱ می‌پردازد. مروری بر عملیات مسلم‌بن عقیل، عملیات‌های محدود و ایذایی، اجرای آتش توپخانه، عملیات‌های هوایی، طرح‌ریزی عملیات محرم و درگیری‌های نظامی در مناطق کردنشین، بخشی از جلد بیست و یکم «روزشمار جنگ ایران و عراق» را شامل شده و رویدادها، مواضع و اقدامات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی کشورها، سازمان‌ها و مسوولان حکومتی موثر در توان عمومی طرفین درگیر در جنگ ایران و عراق، در این مقطع تاریخی را شرح داده است. بمباران مبادی ورود و صدور کالا و نفت در بندرهای جنوبی و جزیره خارک توسط عراق، از دیگر حوادث محوری مطرح شده در کتاب «عملیات مسلم بن عقیل: آزادی ارتفاعات سومار و تهدید مندلی - تصویب قطعنامه ۵۲۲» است. با توجه به نقش مهم نفت در اقتصاد بین‌الملل، این سیاست عراق بازتاب گسترده‌ای در مجامع سیاسی و اقتصادی داشت و بخش عمده‌ای از مطالب کتاب به این موضوع اختصاص دارد. نا آرامی در استان‌های کردستان و آذربایجان غربی، حملات نیروهای مسلح غیرقانونی به مراکز نظامی و غیرنظامی خودی و مقابله نیروهای خودی

با آن‌ها و اقدامات انجام شده برای محدود کردن مناطق تحت نفوذ گروه‌های مسلح غیرقانونی و نقش قرارگاه حمزه در شدت بخشیدن به این امر، در گزارش‌های روزانه رخدادهای نظامی جلد بیست‌ویکم مدنظر قرار گرفته‌اند.

در بخش مربوط به رخدادهای غیرنظامی کتاب «عملیات مسلم بن عقیل: آزادی ارتفاعات سومار و تهدید مندلی - تصویب قطعنامه ۵۲۲»، گزارش‌ها و اخبار روزانه عملکرد سازمان مجاهدین خلق، واکنش نیروهای انتظامی و امنیتی در برابر آنان، اجرای طرح‌های امنیتی در سطح تهران و تأثیر آن در کاهش اقدامات منافقان، محاکمه یک گروه برانداز به رهبری «صادق قطب‌زاده» بیان شده‌اند.

تصویب دو قطعنامه ۵۲۲ در شورای امنیت و ۳۷/۷ در اجلاس عمومی سازمان ملل درباره جنگ ایران و عراق و بازتاب آن در سطح بین‌الملل، مواضع ایران در برابر تصویب این دو قطعنامه، انصراف جامعه بین‌الملل از برگزاری اجلاس سران غیرمتعهدها در بغداد و تسلیم نشدن در برابر پیشنهاد عراق مبنی بر برگزاری اجلاس وزیران خارجه غیرمتعهدها در بغداد و برگزاری این اجلاس در سازمان ملل و اقدامات ایران در این باره، گوشه‌ای از موضوعات عمده بین‌المللی درج شده در جلد بیست‌ویکم «روزشمار جنگ ایران و عراق» هستند.

در ادامه این بخش، برگزاری دوازدهمین نشست کشورهای عضو اتحادیه عرب در شهر «فاس» مراکش و تلاش برای حمایت از رژیم عراق در این نشست، دیدار حافظ اسد و صدام حسین دو رقیب دیرینه عضو این اتحادیه و تلاش کشورهای

حج و بازگرداندن آنان به ایران نیز در کتاب «عملیات مسلم بن عقیل» مرور شده‌اند. در این دوره، با وجود تلاش ایران برای حفظ ابتکار عمل در صحنه جنگ با اجرای عملیات‌های محدود، کمک‌های مالی و نظامی دولت‌های مختلف به عراق در زمینه افزایش توان هوایی و قدرت پدافندی این کشور، تأثیر بسزایی در تداوم جنگ داشت. کمک‌های نظامی شوروی و فرانسه به عراق، موجب سامان یافتن قدرت دفاعی عراق در مقابل عملیات‌های ایران و برتری هوایی عراق در بمباران مناطق مسکونی، اسکله‌های تجاری و پایانه‌های نفتی ایران انجامید. جلد بیست‌ویکم از مجموعه کتاب‌های «روزشمار جنگ ایران و عراق» توسط مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس به چاپ رسیده است.

جاده استراتژیک فاو - بصره

یک از لشکرهای یاد شده، پرداخته و تلاش کرده تا نمایی مستند و روشن و در عین حال جذاب از این مرحله از عملیات والفجر ۸ را به تصویر بکشد. فصل اول کتاب «جاده استراتژیک فاو - بصره»، مرور کوتاهی بر شرایط جبهه و عملیات‌های اجرا شده از سال سوم تا پنجم جنگ دارد و پس از تبیین وضعیت خاص جغرافیایی فاو و دشواری‌ها و موانع پیش‌رو، «طرح مانور»، چگونگی «سازمان رزم» توسط قرارگاه مرکزی خاتم‌الانبیاء (ص) و هدایت و اجرای آن توسط قرارگاه‌های عملیاتی کربلا و نوح، «آغاز عملیات» و «وضعیت نبرد در سه محور منتهی به فاو» تا پایان روز اول نبرد را شامل شده است. یکی از ویژگی‌های این اثر، استفاده از اسناد دسته‌اول مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس و صدای ضبط شده بی‌سیم دو طرف درگیری است. در صفحه ۴۹ کتاب و در تشریح وضعیت اولین روز عملیات والفجر ۸ می‌خوانیم: «شب اول حمله در

اردن و عربستان برای هم‌گرایی این دو کشور علیه ایران، حمایت این اتحادیه از اسرائیل و همچنین اخبار مربوط به کشتار ساکنان اردوگاه‌های «صبرا» و «شتیلا» به دست فالانژیست‌های لبنان با همراهی نیروهای «سعد حداد» و هماهنگی اسرائیل، مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

علاوه بر موارد یاد شده، مناقشه ایران و آلمان بر سر اخراج و دستگیری دانشجویان مسلمان ایرانی، به جرم مقابله با نیروهای مخالف جمهوری اسلامی، واکنش ایران به این موضوع و خلع ید از دولت آلمان در سرپرستی انیستیتو «گوته» و واگذاری آن به وزارت ارشاد اسلامی، جلوگیری پلیس عربستان از تظاهرات زائران ایرانی، دستگیری و ضرب و شتم آنان، حمله به ساختمان بعثه و تخریب آن و دستگیری بسیاری از زائران و نماینده امام (ره) در امور

ترسیم نبرد در «جاده استراتژیک فاو - بصره»، در یک کتاب

فتح شبه جزیره فاو با اجرای عملیات والفجر ۸؛ اولین عملیات آبی - خاکی نیروهای ایرانی در اواخر بهمن سال ۱۳۶۴، حیرت و خشم صدام حسین را برانگیخت و برای بازپس‌گیری فاو، یگان زبده و مجوز ارتش عراق؛ یعنی لشکر گارد ریاست‌جمهوری را به میدان فرستاد.

لشکرهای «۲۵ کربلا»، «۱۴ امام حسین (ع)»، «۸ نجف اشرف»، «۱۷ علی بن ابی طالب» و «لشکر ۳۱ عاشورا»، در شب چهارم عملیات والفجر ۸ و در یکی از سه جاده وصل‌کننده فاو به عراق، نبرد سنگینی با لشکر گارد ریاست‌جمهوری کرده و با حمله‌ای غافل‌گیرکننده، این پیروزی را به نام خود تمام می‌کنند.

یحیی نیازی، نویسنده و پژوهش‌گر دفاع مقدس نیز در تازه‌ترین کتابش با عنوان «جاده استراتژیک فاو - بصره»، به روایت این نبرد از نگاه و منظر هر

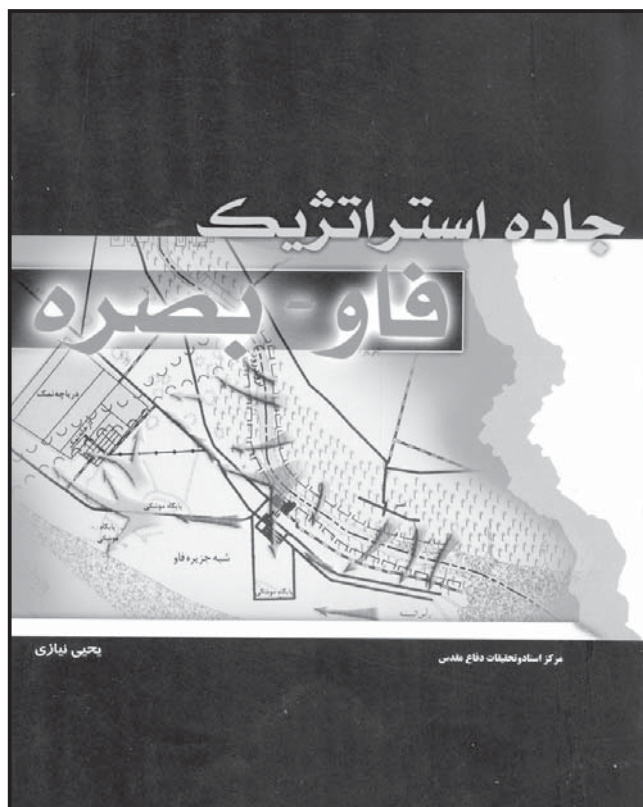
حسین اردستانی، راوی قرارگاه خاتم‌الانبیاء^(ص) در گزارش عملیات والفجر ۸ می‌نویسد: «تا روز سوم عملیات، تنها نیروهای لشکر ۵ زرهی عراق و باقی مانده نیروهای منطقه فاو، به مقابله با رزمندگان اسلام پرداختند. عراقی‌ها به دلیل تصور این‌که حمله اصلی ایران از هور و ام‌الرصاص است، به طور جدی از آوردن نیرو به منطقه فاو خودداری می‌کردند. اما از بعد از ظهر روز سوم، به طور جدی وارد میدان نبرد فاو شدند. بعد از کشف محل حمله اصلی، قرارگاه تاکتیکی ستاد مشترک ارتش عراق در شهر ناصریه، به فرماندهی نیروهای گاردی جمهوری اعلام کرد باید هرچه سریع‌تر، با تمام امکانات برای سد حمله نیروهای ایرانی و بازپس گرفتن اهداف قبلی، تحت امر سپاه هفتم وارد عمل شود...»

وقتی نیروهای اطلاعات و شنود قرارگاه خاتم‌الانبیاء^(ص) این خبر را به فرماندهان می‌دهند،

حالی صبح شد که در هر سه محور، بیشتر هدف‌ها تصرف شده بود و حتی رزمندگان در بعضی جاها جلوتر هم رفته بودند. دشمن کاملاً به هم ریخته و سردرگم شده بود. نیروهای عراقی که کاری از دستشان برنمی‌آمد، از پشت بی‌سیم فحش‌نثار هم می‌کردند. در یکی از این تماس‌ها، فرمانده رده بالای عراقی از یکی از فرماندهان یگان‌های درگیر پرسید: فرمانده ارشد: اوضاع، چطور است؟ فرمانده یگان: خرابه، خراب. فرمانده ارشد: مقاومت کنید. فرمانده یگان: بیست و دو نفر بیشتر نمانده، نمی‌توانیم. کمک کنید، کمک. گردان سوم نابود شده. فقط یک افسر و ۴ نفر از مخابرات باقی مانده. فرمانده ارشد: تانک‌ها را برگردانید عقب. فرمانده یگان: دسته صفر تمام شده. ایرانی‌ها بردندشان ۲۰ تا افسر هم شده‌اند. گردان دوم هم دارد تمام می‌شود.

فرمانده ارشد: چرا بیکار نشسته‌ای؟ فرمانده یگان: تو چه کاره‌ای؟ تو چرا بیکار نشسته‌ای؟ دسته صفر و یک از گردان دوم بدون بی‌سیم آمده‌اند عقب. افسر جاسم و افسر صبیح هم نیستند. فرمانده ارشد: چرا؟ فرمانده یگان: می‌گویند نمی‌توانیم بمانیم. گردان چهارم هم می‌گوید این طوری نمی‌تواند بماند.»

روزهای دوم و سوم عملیات والفجر ۸ در آغاز فصل دوم کتاب «جاده استراتژیک فاو - بصره»، به صورت فشرده بیان می‌شوند که حاکی از ادامه پیروزی نیروهای ایرانی است. اما عصر روز سوم عملیات، لشکر گارد ریاست‌جمهوری عراق، در امتداد جاده فاو - بصره یا همان «جاده استراتژیک» مستقر می‌شود.

یحیی نیازی با تکیه بر پیاده‌نوارهای راویان، صدای مکالمات بی‌سیم‌ها، دفترچه راویان مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، گزارش جلسات ثبت شده توسط راویان و منابع پیرامونی و مصاحبه اختصاصی با افراد مطلع، این مقطع حساس عملیات والفجر ۸ را روایت کرده است که در بخشی از شرح حمله لشکر ۸ نجف اشرف از جناح راست جاده استراتژیک فاو به گارد ریاست جمهوری عراق آمده است: «با تاریکی هوا در عصر روز سوم، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین^(ع) و محمدرضا ابوشهاب معاون این لشکر برای انجام دادن هماهنگی‌هایی در مورد عملیات شب چهارم، به سنگر احمد کاظمی فرمانده لشکر ۸ نجف و مرتضی قربانی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا در خط مقدم رفتند. بر طبق صحبت‌های فرماندهان، قرار شد نیروهای لشکر ۱۴ امام حسین^(ع) سمت چپ، جاده اول (جاده فاو - البحار) را پاک‌سازی و با نیروهای لشکر نجف الحاق کنند. فرماندهان هر سه لشکر توافق کردند که شب، هماهنگ با هم و با اعلام رمز "یا فاطمه الزهرا^(س)" عملیات را شروع کنند... با این‌که تعداد نیروهای لشکر گارد ریاست جمهوری در اطراف کارخانه نمک و جاده استراتژیک خیلی زیاد بود و سر تا سر دشت را پر از تانک کرده بودند، اما بچه‌های لشکر ۸ نجف اشرف با تلاش بسیار و با یاری دیگر لشکرها، سیلی محکمی به آن‌ها زدند. در عملیات علیه لشکر گارد ریاست جمهوری عراق، بچه‌های واحدهای توپخانه، ادوات و یگان‌های موشکی، بسیار کارساز بودند. آن‌ها با اجرای آتش‌های دقیق روی تانک‌ها و تجهیزات عراقی‌ها نقش موثری در انهدام گارد ریاست جمهوری عراق ایفا کردند.»

کتاب «جاده استراتژیک فاو - بصره» در قطع رقعی و ۳۲۸ صفحه، با شمارگان ۲ هزار نسخه و بهای ۹۰ هزار ریال، به همت مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس وارد بازار نشر شده است.»

اولین گام‌ها برای دفع غافلگیرانه لشکر گارد ریاست جمهوری برداشته می‌شود. فصل سوم کتاب «جاده استراتژیک فاو - بصره» که با تکیه بر صدای بی‌سیم و مکالمات فرماندهان سپاه با دیگر فرماندهان نوشته شده، بیان‌گر چگونگی هدایت و فرماندهی نیروها در روز چهارم عملیات والفجر ۸ است. در بخشی از این گفت‌وگوی فرماندهان آمده است:

«محسن رضایی: باران می‌آید؟»

علی شمخانی: نه باران نمی‌آید. ابر است.

محسن رضایی: الان که می‌گفتند نم باران می‌آید؟ محسن رفیق دوست: اگر باران بیاید، شیمیایی دشمن هم دیگر کار نمی‌کند.

محسن رضایی: الان باران، خیلی خوب است. به تثبیت خط کمک می‌کند.

غلامعلی رشید: بچه‌های قرارگاه گفتند، حدود ۸۰ دستگاه تانک و نفربر و خودرو منهدم شده اطراف جاده استراتژیک وجود دارد. واقعاً این جاده، استراتژیک شده است. می‌گویند لشکر گارد آسیب سختی دیده است. چون موقع فرار از محاصره، دوباره با بچه‌ها جنگیده تا توانسته است فرار کند... قرار می‌شود «لشکر ۲۵ کربلا» از وسط جاده، «لشکر ۱۴ امام حسین^(ع)» از جناح راست جاده، «لشکر ۸ نجف اشرف» از جناح راست جاده، «لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب» از سمت کارخانه نمک و «لشکر ۳۱ عاشورا» از جناح چپ یورش برده و لشکر گارد ریاست جمهوری را محاصره کنند و شکست دهند.

فصل‌های چهارم تا هشتم کتاب «جاده استراتژیک فاو - بصره»، به روایت اقدامات این لشکرها از روز اول تا چهارم عملیات والفجر ۸ می‌پردازند و با ساختاری مشابه، از مأموریت هر لشکر در این عملیات آبی - خاکی تا آماده‌سازی منطقه برای نبرد و اجرای آن در طول ۴ روز را به نمایش می‌گذارد.